

N.F.S. Grundtvig “Om den Lancasterske Methode”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.9, november 2016

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1819 (SJ: 347)

Gskv *Grundtvigs skoleverden*, 1 (SJ:)

Teksten er etableret af Jon Tafdrup

Punktkommentarer, indledning og tekstredegørelse er skrevet af Jon Tafdrup, redigeret af Holger Berg og Steen Tullberg

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.phil. Ole Vind

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

[A:1505]|Gskv:198

Om den Lancasterske Methode.

Uagtet herom alt i Danmark er skrevet Noget offentlig, er det dog, efter mine Tanker, langt fra at være tilstrækkeligt, dersom Sagen, alt efter disse Indlæg, skulde optages til Doms; men naar kun det ikke skeer, naar det bliver staaende uafgiort, om Methoden fortjener almindelig Indførelse, indtil *Erfaringen* har aflagt sit gyldige Vidnesbyrd; da er der udentvivel for det Første skrevet Nok, aldenstund Hr. Pastor *Harder* offentlig har gjort omtrent alle de Spørgsmaal, man kan ønske besvarede af *Erfaringen*, og som *ene den* kan besvare.

Jeg skulde da neppe grebet Pennen ved denne Leilighed, dersom det ikke i Skilderiet var blevet meldt, at Acterne maatte ansees for sluttede, og den Lancasterske Methode agtes for alt at have hjemlet sig Ret til almindelig Indførelse; men da dette strider tvertimod min Overbeviisning, agter jeg det for min Pligt, som dansk Boglærd og Skribent, uopholdelig atcom yttre denne; thi, saalidet end min Stilling i Staten kan lade mig vente nogen Indflydelse paa de offentlige Anliggender, maa jeg dog stræbe, ogsaa

i denne Henseende, at have en frelst Samvittighed, og har, hvad jeg anmærker, sin Grund i Sandhed, da tør jeg haabe, det, *for Sandhedens Skyld*, vil tages i Betragtning af Danmarks landsfaderlige Øvrighed, som aldrig vil forspilde Historiens | **[A:1506]**giennem Sekler nedarvede Priis: den hørde Sandheds Røst!

Hvad jeg først maa anmærke, er, at Historien paa det Eftertrykkeligste advarer imod at knytte store Forhaabninger til en *blot Methode*, ved at vise os: de bleve altid skuffede, ja, netop mere skuffede, jo mere vidunderlig og glimrende Methodens Virkning i sin Nyhed syndes at være. Det gik heri med det ene Slags Metoder, som med det Andet, med Lære-Maader som med Regierings-Former; saa ofte end Menneskene deraf ven|**[Gskv:199]**tede Under-Værker, ja forkyndte dem som alt begyndte, udeblev de dog stedse, Blændværket brast som en Boble, og Grunden er let at finde, thi den ligger i hvert enkelt Menneske, som i hele Menneske-Slægten: i den Omstændighed nemlig, at hvad der gjør os til Mennesker, hvad der sætter os istand til den kraftige Virksomhed, der ene udgjør vort overdyriske ∴ menneskelige, altsaa ogsaa Statens og Skolens Liv, er noget Indvortes, som hverken kan skabes, eller engang virkes paa ved nogen blot Methode; men kun ved Noget, der *levende* udgaaer fra noget Lignende.

Man seer let, at jeg herved ingenlunde nægter en Methodes Nødvendighed, eller at en kan være bedre end en anden; thi en Methode er *et Greb*, og et *Mis-Greb* er en gal Methode, et godt Greb paa Underviisningen letter og fremmer naturligviis Meddelelsen, ligesom et godt Greb paa Stats-Roret letter og bedrer Bestyrelsen; men hvad jeg vil sige, er blot den hi|**[A:1507]**storske Sandhed, at Grebet ene gjorde hidtil aldrig Sagen klar, samt at hvad der hos visse Folk, og under visse Omstændigheder, var et godt Greb, blev et Mis-Greb, naar det under andre Betingelser anvendtes.

Heraf følger nemlig, iblandt Andet, at en Lære-Maade, som paa sit Sted, og til sin Tid kan være fortræffelig, dog ligefuldt er uskikket til at gøres almindelig, eller bestemmes til en ufravigelig og uforanderlig Rette-Snor ved Underviisningen. Skolen udtrykker nemlig det frieste af alle menneskelige Forhold, da Underviisningens Held ustridig beroer paa Lærerens og Lærlingens *Villie*; men Skolen betegner tillige en Vexel-Virkning, som nødvendig afhænger af *Evnerne* hos Lærer og Lærling, der, som man veed, ere høist forskellige, og, at under dette Forhold enhver *paatvunget* Methode, *hvordan den saa for Resten er*, maa skade, istedenfor at gavne, lamme og besvære, istedenfor at lette og befordre Underviisningen, mener jeg, er indlysende.

Naar altsaa udmærkede Skole-Mænd, til en vis Tid, og hos et vist Folk, ere enige om, at en eller anden Methode er under |**[Gskv:200]**nærværende Omstændigheder, den gavnligste, da skønner jeg ikke rettere, end at Alt hvad der, Skolen uskadt, kan gøres til

dens Indførelse, er, at saavidt mueligt, alle nærværende, og fremfor Alt alle tilkommende Skole-Lærere gøres bekiendte med den; medens det overlades til dem selv, om de vil følge den; *naar de kun bringe deres Lærlinger saa vidt, som det ved Erfaringen er beviist, at de, ved hiin Methodes Anvendelse kan bringes.* Er da Methoden virkelig den bedste, man kiender, da vil den af sig selv blive herskende, *til man opdager en bedre*; svarer den derimod ikke til sit Rye, hendøer den, som vel er, af sig selv, og staaer i intet Tilfælde i Veien for det Bedre, som altid er i Vente, om det ikke alt er tilstæde.

Anvende vi nu disse, som mig synes, soleklare Sandheder paa den Lancasterske Methode, da mener jeg, det er klart, at den i det Mindste ikke blandt os kan almindelig indføres uden største Skade for Almue-Underviisningen, thi langt fra at alle vore kyndige Skole-Mænd skulde være enige om dens Fortrinlighed, har end *ikke en* |A:1508 *Eneste* af dem givet den offentligt Vidnesbyrd; ligesom den da endnu er saa aldeles ny iblandt os, at de Færreste have meer end en dunkel Forestilling om dens Beskaffenhed, og *slet Ingen* kan have Erfaring om dens Gavnlighed i *Danmarks* Almue-Skoler.

Det siger her slet Intet, Alt hvad man kan fortælle os om Methodens Under-Værker i fremmede Lande; thi deels maa den Basedowske og Pestaloziske Methodes Historie byde os, i saa Henseende langt heller at være vantroe end lettroe, og deels lærer Historien os noksom, at hvad der kan tækkes og slaae an i Frankerig, eller i England og Nordamerica, kan være saare uanvendeligt i Danmark. Hvad vi ellers ved slige Leiligheder pleiede, endogsaa alt for meget, at fæste Øie paa, var Dommene i det protestantiske Tydskland, men de gaae, saavidt jeg veed, aldeles *imod* den Lancasterske Methode, og skjøndt det ingenlunde afbeviser dens Fortræffelighed, byder det os dog, med langt mere Omhyggelighed at prøve, og langt mere Forsigtighed udbrede en Methode, der mishager Europas |Gskv:201 største Skole-Mænd, og de Folk vi giennem Aarhundreder have nærmest havt Troe og aandelig Udvikling tilfælles med.

Hvad der udenfra kunde anbefale *Danske* Methoden, fattes da, thi at det ikke kommer an paa Antallet, men paa Beskaffenheden af dens udenlandske Venner, er saa klart, at det i Dannemark, hvor vi til Lykke fulgde Luther, skjøndt Paven havde langt flere Følgesvende, at det her, siger jeg, ei burde nævnes, hvis man ikke virkelig havde beraabt sig paa de *mange* Stemmer Methoden havde for sig i heel og halv catholske Lande, blandt Kvækere, *Methodister* og Andre, hvis Veiledning vi meget maae frabede os.

Ved sig selv altsaa: ved sin Overeensstemmelse med den *menneskelige* Natur i Almindelighed, og Dannemænds Vilkaar i Særdeleshed, derved alene er det, Methoden kan vinde *sand* Fremgang iblandt os, thi dertil hører unægtelig, at vi give den vort

Bifald, uden hvilket den kun *for os* er en Skygge, uden Liv og Kraft, der, ved at fortrænge en bifaldt Methode fra sin Plads, vel kunde skade, men aldrig gavne.

Hvorvidt nu den Lancasterske Methode selv kan anbefale sig, beroer naturligviis deels paa, |A:1509| hvorvidt den stemmer med danske Bøglærdes Forestillinger om en fornuftig Methode, deels paa, hvorvidt den i Anvendelsen viser sig fortrinlig; men førend dette kan blive vitterligt, er det nødvendigt, baade at den maa vorde almindelig bekiendt og i flere Aar prøvet under Kyndiges Opsigt. Endnu er ingen af Delene Tilfældet, thi vel har Methoden været længe nok paa Bane, til at man overalt kunde gjøre sig bekiendt med et eller andet Skrift desangaaende, men da der paastaaes, at den blandt os har tildeels antaget en ny Skikkelse, som kun i Prøve-Skolen lader sig anskue, kan den kun blive alle vore Skolemænd bekiendt, enten ved en klar Fremstilling af den, *som den øves her*, eller ved en Skole i hvert Stift, indrettet efter det Kiøbenhavnske Mønster; da det er ei giørligt, at alle de, som i Skole-Sagen have Stemme, derfor kan reise til Hovedstaden.

Hvad for det Andet Prøven angaaer, da indseer man let, |Gskv:202| at der maa Aar til, for at gjøre den tilfredstillende; thi den skal ikke blot vise, hvorvidt visse Kundskaber ved den ny Methode *hurtigere* kan meddeles Børn, saavel paa Landet, som i Kiøbstæderne, men tillige om de ved den meddeles *bedre* ∴ mere kraftig og levende, samt i det Hele *hvad Indflydelse Methoden yttre paa Lærer og Børn* ∴ om Hin ved den lettes eller besværes, opmuntres eller sløves, og om Disse blive mere eller mindre skikkede til at modtage den følgende Underviisning, som den der egenlig skal virke til Forstandens Oplysning og Hjertes Forbedring.

Det være langt fra mig her at fortie, at ogsaa mellem os hersker stor Uenighed om hvad der er den ægte og sande Oplysning for Mennesket i Almindelighed og Almuen i Særdeleshed, og mine Læsere veed, at jeg er heri ingenlunde af de Flestes Mening; men det veed jeg, at alle Saamange, som elske Sandhed og Ret, Alle de, i hvis Øine Mennesket er meer end det klogeste Dyr, Menneskets *aandelige* Natur og *evige* Bestemmelse meer end tomme Ord, de maa være enige med mig om, at kun en Prøve, der besvarer ovenmeldte Spørgsmaal, kun den er tilfredsstillende, og at, først naar en saadan falder ud til Methodens Fordeel, først da kan en dansk Bog |A:1510| lærd med god Samvittighed, jeg siger ingenlunde tilraade dens tvungne Indførelse, men anbefale den til videre Udbredelse.

Giælder dette nu om den Lancasterske Methode, *blot som ny* i Fædrenelandet, da maa det vel giælde dobbelt om den, som en ny Methode, der, saaledes som den hidtil kiendes, uden Tvivl har de fleste danske Skolemænds Stemme imod sig, og det ei for en eller anden Bitings Skyld, men fordi den selv bekiender, at den i sin

Grund og sit Væsen er mechanisk *∴ haandværksmæssig*; thi skal en dansk Boglærd finde en saadan Methode *meer end brugbar i yderste Nødsfald*, da maa sandelig en nøiagtig Erfaring først have giendrevet alle de Tvivl og dæmpet al den Frygt, som ved Tanken om det sædvanlige Forhold mellem Aarsag og Virkning nødvendig indfinde sig.

Men, *har man Sagt*, Methoden kan ikke udbredes, med min|Gskv:203dre man forud er sikker paa dens almindelige Indførelse, da ellers Ingen kan være tjent med at forlægge Tabellerne. Det er vel, at man offenlig har gjort denne Indvending, thi det vilde ellers vist aldrig faldet en boglærd Mand ind at besvare den, allermindst i Dannemark, hvor man, Gud og vore landsfaderlige Konger skee Lov, aldrig har været vant til at see Ting, som angaae det aandelige Menneske, bestemte efter Kræmmer-Regning.

Nu derimod maa jeg svare, at er Methodens Fortrinlighed endnu ingenlunde beviist, og kunde selv, om saa var, ingen tvungen Indførelse gavne, da vilde selv de største Hindringer for dens Udbredelse aldrig bestemme vor landsfaderlige, sandhedskiærlige Konge til her at gjøre Brug af sin ustridige Enevoldsmagt.

I Øvrigt mener jeg det er klart, at ligesaavel som Tabellerne til den Kiøbenhavnske Prøve-Skole ere komne istand, ligesaa godt kan de bringes tilveie trindt i Landet, hvor Prøve-Skoler oprettes, thi ved *Seminarierne*, som jo ere Methodens nærmeste Prøve-Steder, fattes vist hverken Hoved eller Hænder til paa den simpleste Maade af Verden, at løse den slet ikke svære Opgave.

Ene efter min Overbeviisning og af mit Hjertes Fylde talde jeg her; men vis er jeg dog |A:1511alligevel paa, at mange baade retsindige og kyndige Mænd forene deres Bønner med mine, at vor livsalige, elskede Konge, ei vil befale Methodens Indførelse, men allernaadigst lade den selv, giennem Erfaringens Skiærs-Ild, tilkiæmpe sig, om den kan, danske Skolemænds Yndest og Bifald!!

N. F. S. Grundtvig,
Præst.
